

Rolių žaidimo vadovas

Turinys

Turinys	2
Įvadas	3
1. Apie simuliacinius žaidimus	4
1.1. Kodėl žaisti simuliacinius žaidimus yra gerai?	4
1.1.1 Verbum creat omnia – žodžiai sukuria viską.	4
1.1.2 Kodėl žmonės žaidžia ir kokią naudą jie iš to gauna?	5
2. ORK simuliacinis žaidimas	5
2.1. Tvarkaraštis	7
2.2. Scenarijus „Pastatykime didelį uostą“	7
2.2.1. Supažindinimas su vaidmenimis	9
2.3. Scenarijus „Iš šventosios giraitės į laisvalaikio ir pramogų centrą“	13
2.3.1. Supažindinimas su vaidmenimis	14
3. Pagalbinė medžiaga	17
3.1. Kas yra planavimas?	17
3.2. Kas yra suinteresuotųjų pusių pritraukimas?	17
3.3. Kas yra SWOT analizė?	18
3.5. Kaip įvertinti poveikį aplinkai?	21
3.6. Pranešimas spaudai ir straipsnis	23
3.6.1 Kaip informuoti visuomenę apie savo požiūrį?	23
3.5.2 Kaip parašyti naujieną laikraščiui?	24

Įvadas

Ši patariamoji medžiaga buvo parengta pagrindinės mokyklos moksleiviams (7-8 klasėms), kad jie galėtų dalyvauti simuliaciniame žaidime ir jo planavime.

Kartais nutinka, kad mes esame laimingi arba piktinamės dėl to, kad buvo pakenkta tam tikroms mums brangioms vietoms, daiktams ar idėjoms – kai kas nors juos sulaužo, elgiasi su jais despotiškai ar jų nepaiso. Kodėl taip nutinka ir ar nebūtų įmanoma išvengti tokių situacijų?

Pabandykime išsiaiškinti, ar mes galime apsieiti neskaudindami vieni kitų. Ar, siekiant nenukentėti tokiose situacijose, pagelbėtų tai, jei bendrautume vieni su kitais, išreikštume savo jausmus ir paaiškintume juos vieni kitiems?

Šiuo metu aplink mus vykdoma ypač daug statybų. Lygiai taip pat, mūsų simuliaciniame žaidime daugiausia dėmesio skiriama dviem plėtros procesams: uosto statybai ir šventosios giraitės iškirtimui, kad būtų galima pastatyti poilsio ir pramogų centrą. Žaidimu siekiama supažindinti pagrindinės mokyklos moksleivius su svarbiausiais Lietuvos aplinkos apsaugos klausimais ir, žaidime bandant įvairių sprendimų galimybes, padėti jiems suprasti skirtingų visuomenės socialinių grupių požiūrius bei tai, kaip svarbu išreikšti savo nuomonę. Vaidmenų žaidimo metu dalyviai susipažįsta su procesu, kaip visuomenėje pasiekiami susitarimai. Simuliaciniai žaidimai skatina jaunimą kuo anksčiau apmąstyti gamtos ir žmogaus santykius ir įdiegti subalansuoto valdymo principus.

Smagaus žaidimo!

1. Apie simuliacinius žaidimus

Vaidmenų žaidimai arba **simuliaciniai žaidimai** yra smagūs, alternatyvūs ir informacijos kaitos tarpusavyje metodai, supažindinantys moksleivius su dalykais ir problemomis, kurie, regis, yra tolimi ir svetimi, per praktinę patirtį padedantys didinti troškimą mokytis. Nors simuliaciniai žaidimai faktiškai sukuria specialią žaidimo aplinką, dalyvaujant juose reikia savarankiškai ieškoti papildomos informacijos ir sukurti ryšius tarp skirtingų dalykų. Labai svarbu remiantis esama informacija įvertinti padėtį, rasti alternatyvių išeičių ir derėtis su kitais žaidėjais, kad būtų galima kartu pasiekti kompromisų ir rasti sprendimų.

1.1. Kodėl žaisti simuliacinius žaidimus yra gerai?

1.1.1 *Verbum creat omnia* – žodžiai sukuria viską.

Pille Pruulmann-Vengerfeldt

Tartu universiteto Žiniasklaidos ir komunikacijos fakulteto mokslo darbuotojas

Žodžiai vienija ir skiria žmones. Žodžiais mes išreiškiame savo interesus. Turėdami panašių interesų galime rasti partnerių. Interesų skirtumai taip pat gali būti išreikšti žodžiais. Vienoje patarlėje sakoma, kad kalbėjimas yra sidabras, o tyla – auksas, tačiau simuliaciniuose žaidimuose ši patarlė, be jokios abejonės, netinka.

Bendravimas suteikia simuliaciniams žaidimams gyvybingumo ir smagumo. Tai, kas nutinka žaidime, ateina ir į gyvenimą, kai žaidėjai nori bendrauti ir domisi vieni kitais.

Norint išlaikyti žaidimo gyvybingumą, būtina naudotis įvairiais bendravimo ar tarpusavio santykių būdais. Vienas iš svarbių bendravimo būdų vyksta tarp žaidėjų ir žaidimo vadovo, kai vykdomos nustatytos užduotys. Tačiau žaidimas tampa dar įdomesnis, kai šalys yra pasirengusios labiau bendrauti, kad įvykdytų savo užduotis, susijusias su jų vaidmenimis – išreikšti žaidimo koordinatoriui savo mintis, pageidavimus, idėjas ir planus.

Tokioje situacijoje, kai **rašytinis tekstas** yra vienintelė bendravimo priemonė, labai svarbu atminti mandagaus elgesio taisykles. Svarbu nepamiršti, kad visas įspūdis apie jus yra susidaromas remiantis jūsų laiškais. Vis dėlto tai neturėtų jūsų gąsdinti ir priversti visiškai atsisakyti idėjos rašyti laiškus. Vaidmenų žaidimuose favoritai dažnai yra tie, kurie nori bendrauti, bendrauja ir dar daugiau bendrauja.

Net jei tarp vaidmenų žaidimo partnerių iškyla nesusipratimų, kalbėjimas (t. y. vaidmenų žaidimo situacijoje – rašymas) būtų geriausia galimybė šioms problemoms išspręsti. Paaiškinkite, kodėl, jūsų nuomone, atsirado šie nesusipratimai ir kaip juos būtų galima išspręsti. Aš tikiu, kad būdami atviri ir

Žiūrėdami į viską pozityviai, jūs galėsite užkirsti kelią visoms galimoms problemoms. Vaidmenų žaidime linkiu jums gero bendravimo entuziazmo!

1.1.2 Kodėl žmonės žaidžia ir kokią naudą jie iš to gauna?

Katrin Pruulmann

Tartu universiteto klinikos vaikų psichologė

Žaidimas daugiausia yra spontaniška, kūrybiška veikla, kuri atlieka nemažai funkcijų vaikų, taip pat jaunimo ir suaugusiųjų gyvenime.

Ankstyvojoje vaikystėje žaidimas stimuliuoja vaikus ir padeda rasti jiems kompaniją, išlieti perteklinę energiją, suteikia galimybę interpretuoti savo patirtį, sužinoti naujų idėjų ir imtis naujos veiklos bei skatina veiksmingiau naudoti kalbą. Tuo pačiu metu **žaidimas** yra atpalaiduojanti, kelianti iššūkius ir terapinė arba gydanti veikla. Žaidime galima rasti daug būdų tikslui pasiekti. Ikimokykliniame amžiuje tai plėtoja su simboliais susijusį mąstymą, kai daiktams yra priskiriamos įvairios savybės ir imamas įvairių vaidmenų.

Vyresni vaikai labiau mėgsta žaidimus, kuriems taikomos tam tikros taisyklės ir kuriems dažnai būtina sudaryti dideles grupes; žaidimuose dažnai vyksta kovos, stumdymasis, mėtymas ir vaikymasis. Vaikai taip bando įvertinti savo fizinį tvirtumą ir nustatyti, kaip toli jie gali nueiti bendraudami su savo priešininkais. Toks elgesys pastebimas brendimo laikotarpiu, ypač berniukų grupėse. Paauglystėje amžiaus grupė tampa pačiu svarbiausiu priimtino elgesio vertintoju. Grupėse yra sukuriamos atitinkamos taisyklės ir šių taisyklių laikymasis užtikrina priklausymą tai konkrečiai grupei, o pašaliniais laikomi asmenys yra iš grupių išstumiami.

Pirmiausia būtent socialinis bendravimas moko vaikus ir paauglius suvokti save kartu su jiems būdingomis savybėmis ir suprasti, ko kiti tikisi iš jų elgesio.

Simuliaciniai žaidimai leidžia įgyvendinti keletą svarbių atitinkamo amžiaus uždavinių, ypač kai tuomet galima susitikti tos amžiaus grupės žaidėją akis į akį ir „iš tiesų žaisti kartu“. Veiklą vykdo grupės, žaidėjai turi prisiimti vaidmenis ir bendrauti taip, kaip to reikia vaidmeniui atlikti ir savo grupėje, ir su kitomis grupėmis. Saugiau visa tai išbandyti žaidime, kad jie būtų pasirengę tikro gyvenimo iššūkiams.

2. ORK simuliacinis žaidimas

ORK simuliacinis žaidimas trunka nuo **lapkričio 1 d. iki gegužės 20 d.** Žaidimo dalyviai yra 7-8 klasių moksleiviai ir jų mokytojai. Grupės gali sudaryti vienos ar kelių klasių moksleiviai.

ORK daugiausia dėmesio skiriama plėtros procesams: uosto statybai ir šventosios giraitės iškirtimui, kad būtų galima pastatyti poilsio ir pramogų centrą. Šiame patariamąsios medžiagos skyriuje aprašoma įvairių žaidimo dalių scenarijai ir pasidalijimas vaidmenimis.

Kadangi žaidime vaidinamos dvi skirtingos situacijos, jis buvo padalintas į dvi dalis. Pasibaigus pirmajai daliai (vasario 4 d.) iš naujo padalijami vaidmenys ir žaidėjai pratinasi prie naujos žaidimo aplinkos. Abu žaidimo vaidinimai baigiasi susitikimais, kuriuose vyksta baigiamosios dalyvių diskusijos ir kuriuose jie bando rasti geriausias įmanomas vaizduojamos žaidimo problemos sprendimus. Dėl vaizduojamų problemų išsprendimo susitikimuose gaunamas ir atgalinis ryšys. Be to, susitikime dalyvauja ir tie žmonės, kurie su panašiomis problemomis susiduria savo kasdieniame gyvenime. Kartu analizuojami žaidime rasti sprendimai, taip pat pateikiami pavyzdžiai, kaip tokius nesutarimus galima išspręsti kasdienėje veikloje ir kaip pasiekti geriausių rezultatų.

Buvo sukurta speciali tinklavietė, kurioje pateikiama žaidimo aplinka. Čia suinteresuotieji asmenys galėjo rasti specialų **forumą**. Skirtingų vaidmenų atlikėjai ir žaidimo koordinatoriai gali bendrauti forume viso žaidimo metu. Kad žaidimas būtų įdomesnis, toje pačioje tinklavietėje yra **skelbimų lenta**, kurioje žaidimo dalyviai gali talpinti įvairiausias pranešimus. Labai svarbu, kad šie pranešimai būtų tiesiogiai susiję su žaidimo užduotimis, tačiau jei, pavyzdžiui, kokio nors vaidmens atlikėjas nori parduoti ką nors kitam vaidmens atlikėjui, pranešimų lentoje toks skelbimas gali būti patalpintas. Žaidimo tinklavietėje taip pat buvo **laikraščių skyrius**, kuriame pateikiami įvairių suinteresuotųjų asmenų straipsniai ir tariamų žurnalistų parašyti apibendrinantys straipsniai. Kad galėtų keistis būtina ir naudinga informacija, žaidėjai gali naudotis forumu, skelbimų lenta, laikraščių skyriumi ir **el. paštu**.

Žaidimo pradžioje kiekvienai grupei suteikiamas tam tikras vaidmuo. Žaidimo dalyviai turi įsijausti į vaidmenį ir pradėti reikšti savo požiūrius ir nuomones, kaip to reikalauja jų vaidmuo. Kas dvi savaites per forumą ar asmeniškai (nelygu kokia užduotis) į dalyvių el. paštus siunčiamos užduotys. Kadangi tai simuliacinis žaidimas, čia nėra teisingų ar neteisingų atsakymų į užduotis. Jame svarbiausia išanalizuoti, pateisinti ir motyvuoti konkrečių nuomone.

2.1. Tvarkaraštis

ORK simuliacinis žaidimas trunka šešis mėnesius. Per šį laikotarpį išnagrinėjamos dvi su aplinkos apsauga susijusios problemos. Pirmosios žaidimo dalies vaidmenys išdalijami dalyviams lapkričio pradžioje. Įvykdžius užduotis, pirmoji žaidimo tema yra baigiama bendrame susitikime. Maždaug vasario viduryje visi dalyviai gauna naujus vaidmenis ir pradedama spręsti nauja problema. Įvykdžius užduotis, pavasarį vėl rengiamas naujas susitikimas.

Abi žaidimo dalys apima penkis žaidimo etapus, kurių trukmė yra pateikiama 1 lentelėje. Terminas užduočiai įvykdyti reiškia, kad užduotis ne tik turi būti įvykdyta, bet ir išanalizuota bei gautas atgalinis ryšys. Todėl būtina atminti, kad užduotys turi būti gražintos atgal, arba vaidmenų atlikėjai turi jas pakomentuoti, ne vėliau kaip likus trims dienoms iki lentelėje nurodytos datos.

1 lentelė. Žaidimo tvarkaraštis

Užduoties gavimo diena	Užduotys	Terminas užduočiai atlikti
I pusmetis		
Lapkričio 1 d.	1. Įvadas: žaidimo komandos pristatymas	Lapkričio 11 d.
Lapkričio 14 d.	2. Susipažinimas su vaidmeniu ir jūsų vaidmens pristatymas	Lapkričio 25 d.
Lapkričio 28 d.	3. Greitas reagavimas į plėtotojo idėją	Gruodžio 9 d.
Gruodžio 12 d.	4. SWOT analizės atlikimas	Gruodžio 22 d.
Sausio 9 d.	5. Diskusija su plėtotoju internete	Sausio 20 d.
Vasario 18-19 d.	Žiemos susitikimas	
II pusmetis		
Vasario 20 d.	1. Įvadas: susipažinimas su vaidmeniu ir jūsų vaidmens pristatymas	Kovo 3 d.
Kovo 6 d.	2. Aplinkos pristatymas	Kovo 17 d.
Kovo 20 d.	3. Alternatyvų teikimas	Balandžio 1 d.
Balandžio 3 d.	4. Poveikio įvertinimas	Balandžio 13 d.
Balandžio 17 d.	5. Rasti tuos, kurie galvoja taip pat ir tapti sąjungininkais, nustatyti pirmenybes	Balandžio 24 d.
Gegužės 20-21 d.	Pavasario susitikimas	

2.2. Scenarijus „Pastatykite didelį uostą“

Dviejų šalių – **Lártas** ir **Estuka** – pasienyje yra didelis **Baabua** ežeras, kurio plotas yra **2611 km²**. Ežero biota yra ypač gausi, kadangi natūrali gyvenamoji aplinka yra labai mažai trikdoma. Čia nevykdoma jokia didesnė ekonominė veikla, ir ežeras yra tapęs daugelio saugomų rūšių namais. Netoli ežero

gyvenantys gyventojai yra pasiskirstę gana netolygiai. Aplink ežerą yra kaimų, miestų ir visiškai negyvenamų teritorijų.

Žvejyba yra pagrindinė pakrančių kaimų natūrinė sritis. Žiemą kaimo vyrai ištisas savaites sėdi ant ledo su meškerėmis, kad prasimaitintų patys ir išmaitintų savo šeimas. Kadangi per ežerą eina siena tarp valstybių, nuo senų laikų Lārtas ir Estuka konkuruoja tarpusavyje – visų Baabua ežero kaimų tikslas yra sugauti daugiau žuvų už kaimyninę šalį ir gretimus kaimus. Neseniai padėtis pagerėjo ir abiejų šalių žvejų kaimai ėmė bendradarbiauti. Regionas yra labai neįprastas ir patrauklus taip pat ir kultūrine prasme. Iš kartos į kartą yra perduodami papročiai ir tradicijos, kurių laikosi ir šiandienos jaunimas, kuris juos šiek tiek pritaikė, kad jie būtų šiuolaikiškesni.

Didžiausia Baabua ežero pakrantėje esanti Estuka gyvenvietė yra **Tūguuru** miestas, kuriame gyvena 15 000 gyventojų. Pastaruoju metu miesto gyvenimas ėmė labai greitai vystytis, kadangi prieš metus į miestą gyventi atvyko gerai žinomo verslininko **Dollar** šeima. Netikėtai mieste atsirado du nauji verslai. O dabar verslininkas plėtoja naują idėją. Kaip ir vietos gyventojai, jis taip pat nori išnaudoti ežero išteklius, tačiau truputį kitaip.

Verslininkas Dollar nusprendė pastatyti naują didelį uostą ir taip išnaudoti viso ežero žvejybos potencialą ir vandens kelius. Pagal jo planą, prašmatnūs balti kruiziniai laivai plukdytų abiejų šalių keleivius iš Estuka miesto Tūguuru į Lārtas miestą **Rōba**. Verslininkas taip pat planuoja paleisti į ežerą du didelius žvejybos laivus, pasamdyti juose dirbti vietinius žvejus ir taip padaryti žvejybą efektyvesne. Jis taip pat planuoja sukurti vietinę žvejybos pramonę, pritraukti į regioną daugiau užsienio investuotojų ir tuomet viską jiems labai pelningai parduoti. Uosto statytojas (verslininkas Dollar) ketina kuo greičiau įforminti visus reikiamus dokumentus ir per metus atplukdyti laivus į naująjį uostą.

Vietos gyventojai yra šiek tiek susirūpinę dėl šios naujos idėjos. Jiems buvo papasakota apie geresnę ateitį ir didesnę gerovę, kuri ateitų į regioną pastačius naują uostą. Jiems buvo pažadėta, kad naujajame uoste bus sukurta naujų darbo vietų, kad plėsis prekyba ir turizmas, mieste atsiras naujų verslo klientų ir atsikels nauji gyventojai. Vietos žvejai nuogaustauja, kad jei atvyks nauji laivai, jie nebegalės išplaukti į ežerą su savo mažais laiveliais. Nuostabus žvejo gyvenimas prie miesto išnyks. Vietoj to atsiras prabangus kurortas su viešbučiais ir sveikatos centrais. Žvejai bijo netekti savo tradicinio gyvenimo būdo ir darbo. Už aplinkos apsaugą kovojantys žmonės yra nusiteikę prieš planuojamą veiklą. Jie bijo, kad uždaras vandens telkinys bus užterštas nafta, ežere staigiai sumažės žuvų išteklių ir pasikeis biologinis arealas. Kultūros tyrinėtojai nuogaustauja, kad vietos kultūra išnyks. Taigi iškilo didelis projekto plėtotojų ir už aplinkos apsaugą kovojančių žmonių interesų konfliktas.

Jūsų užduotis yra vaidmenų žaidime sužaisti uosto statybos parengiamąjį etapą. Savo komandoje turite susitarti dėl tikslo jūsų pusės vaidmens ir taktikos, o derybų su kitomis šalimis metu turite rasti kompromisus, kurie patenkintų visus. Žaidimo metu būtina rasti kuo daugiau jūsų idėjas palaikančių žmonių, kadangi dėl to jūs tampate stipresni ir taip galite įgyti

galingesnį požiūrį. Derybų pabaigoje surengiamas didelis susitikimas – miesto tarybos posėdis, kuriame dalyvauja po vieną kiekvienos suinteresuotos grupės atstovą. Posėdyje miesto valdytojams šie atstovai turi pateikti ir pateisinti savo viziją ir nuomonę. Po to miesto valdytojai diskutuos tarpusavyje ir priims sprendimą, ar leisti statyti uostą, ir nustatys specialias statybos sąlygas.

2.2.1. Supažindinimas su vaidmenimis

Žaidimo dalyviai turi galimybę pasirinkti kurį nors iš toliau aprašytų vaidmenų. Norėdami pasiekti savo tikslą – pastatyti uostą arba uždrausti jo statybą – jūs turite rasti savo sąjungininkų.

Vietos pakrančių žvejai

Jūs jau seniai užsiimate žvejyba ir taip užtikriniate savo šeimai pragyvenimą. Dabar kilo pavojus, kad iš jūsų bus atimtas jūsų nepriklausomas gyvenimo būdas ir pajamos, o vietoje to bus suteiktas apmokamo darbuotojo gyvenimas ir pajamos. Žvejybos laivai galės sugauti ežere daug daugiau žuvų ir tai jums kelia susirūpinimą ir nerimą. Be to, dings ir jūsų laivų prisišvartavimo vietos, nes jos bus statybų aikštelėje. Jūs vertinate dabartinę padėtį vietos gyvenime tokią, kokia ji yra, ir norite ją išsaugoti. Intensyvus laivų eismas (ir galimas užteršimas nafta) išgašdins žuvis ir kitą ežero fauną ir ji iš jo dings.

Jūs esate suinteresuotas derėtis ir pasinaudoti savo gudrumu, kad rastumėte bendruomenei geriausią įmanomą sprendimą. Jeigu norite būti stiprus, jums būtina rasti sąjungininkų. Ir neužmirškite pasitelkti žurnalistus, kad informuotumėte kitus apie savo veiklą ir idėjas!

Uosto statytojas, plėtotojas

Jūs esate stambus verslininkas, kuris galvoja tik apie pelną. Uosto statybą jūs matote tik iš teigiamos pusės. Negana to, kad iš to jūs gausite daug pinigų, uosto statyba bus naudinga ir tolesnei miesto plėtrai. Mieste būtų sukurta nauja infrastruktūra (ryšių linijos, kelių tinklas ir t. t.), kad būtų užtikrintas geresnis susisiekimas tarp uosto ir kitų miestų. Uostas būtų stambus vietos gyventojų darbdavys, dėl to padidėtų ir miesto gyventojų skaičius. Be to, miestą aplankys daugiau turistų – tai bus papildomas miesto pajamų šaltinis. Tačiau jūsų idėjoms kliudo vietos gyventojai, kurie, regis, jūsų nesupranta. Tarp vietos gyventojų yra ir jūsų sąjungininkų, ir priešininkų. Be to, jums dažnai tenka ginčytis su spauda, kadangi žurnalistai nuolat stengiasi iš kiekvieno jūsų pasakyto teiginio sukurti naują istoriją.

Jūsų interesas yra bet kokia kaina pastatyti uostą. Kuo daugiau pelno uždirbs uostas, tuo geriau.

Organizuoti smulkieji vietos verslininkai

Jūs ir jūsų šeimos seniai gyvenate šiame mieste ir todėl esate suinteresuoti, kad miestas plėstųsi ir jūsų šeimoms būtų sukurta ir (arba) išlaikyta aukšto

lygio gyvenamoji aplinka. Tačiau jūsų veiklos sritis yra smulkus verslas (parduotuvė, kepykla, siuvykla, automobilių remonto įmonė, grožio salonas, viešbutis/kempingas ir t. t.), ir norint plėtoti bei skatinti verslą, reikia, kad į miestą atvyktų naujų žmonių (kurie naudotųsi jūsų teikiamomis paslaugomis ir pirktų jūsų prekių). Pagrindinis jūsų tikslas yra uždirbti daugiau pelno, todėl jūs turite apsvarstyti, ar uosto statyba padės jūsų verslui.

Jūs esate suinteresuoti pagerinti savo gyvenimą, gauti naujų darbų ir išsaugoti dabartinį ramų ir saugų gyvenimo būdą. Jūs taip pat turite pagalbą, kaip būtų galima pasinaudoti infrastruktūros plėtra, kuri vyks kartu su uosto statyba. Tačiau ar miestui tapus uostu jūsų smulkiam verslui neiškils grėsmė, kai mieste atsiras didelės konkuruojančios bendrovės, kurios galės pasiūlyti mažesnes kainas ir galiausiai išstums jus iš rinkos?

Atostogautojai

Jūs gyvenate ir dirbate dideliame mieste ir su malonumu leidžiate savo atostogas mažame miestelyje ant ežero kranto, toli nuo miesto šurmio ir skubos. Prie ežero jūs turite vasarnamį, tačiau kartais pernaktuojate ir vietiniuose viešbučiuose. Vasarą jūs leidžiate laisvalaikį degindamiesi paplūdimyje, meškeriodami ir kartais einate į netoliese esantį mišką uogauti ir grybauti. Kadangi jūs atvykote iš didelio miesto, kuriame gyvenimas yra dešimt kartų greitesnis nei Tūguuru, ir kuriame yra tūkstančiai pramogų įstaigų ir įvairių kultūrinių programų, kartais vasarą jums trūksta viso to. Jūs esate gana aktyvūs ir domitės diskusijomis dėl uosto statybos, kadangi dėl to miestas jums taps dar patrauklesnis (uostas leistų organizuoti kruizus, dienos iškylas, mieste būtų pastatytos naujos apgyvendinimo įstaigos ir t. t.). Tačiau didelį rūpestį jums kelia ir tai, kad naujasis uostas ir padidėjęs turistų srautas sutrikdys ramybę, kurią iki šiol jūs labai vertinate.

Jūs suinteresuoti, kad Tūguuru taptų nuostabių atostogų ir kurortinių miestų bei pramogų ir laisvalaikio centru, tačiau tuo pačiu metu turi būti išsaugotas jūsų vasaros gyvenamosios vietos privatumas.

Vietos gyventojai

Jūs jau seniai gyvenate mažame mieste ir esate suinteresuoti išlaikyti vietinę gerovę. Jūs esate susirūpinę savo miesto ateitimi, kadangi čia nėra pakankamai darbo ir jaunimas renkasi daugiau galimybių teikiantį gyvenimą dideliuose miestuose. Tuo pačiu metu jūs taip pat esate susirūpinę dėl pastatyto uosto pasekmių – intensyvesnio eismo, didelių pastatų uoste, kurie galbūt nelabai derės su mažo miestelio medine architektūra, be to, uosto pastatas iškreips visos pakrantės vaizdą. Taip pat yra pavojus, kad, pastačius uostą, prasidės aktyvi prekyba su kitu ežero krantu ir į miestą atsikels didelės įmonės – iš tiesų jos sukurs darbo vietų vietos gyventojams, tačiau ne investuos į miesto plėtrą, o greičiau išveš iš miesto visą pelną. Regiono kultūra yra labai specifinė ir todėl traukia turistus. Bet pradėjus plūsti lankytojų miniams gali kilti pavojus, kad jūsų kultūra ir papročiai taps komerciniu objektu.

Jūs esate suinteresuoti pagerinti gyvenimą mieste ir užtikrinti greitesnę bei geresnę socialinės ir ekonominės aplinkos plėtrą. Tuo pačiu metu jūs norite išsaugoti kultūrinį palikimą ir perduoti jį ateities kartoms.

Žalieji

Jūs esate vietos aplinkosaugininkai, priklausantys pasaulinei aplinkos apsaugos asociacijai. Jums yra svarbūs visi reikšmingesni ir ne tokie reikšmingi sprendimai, darantis poveikį aplinkai. Jūs kovojate už tai, kad pasaulyje neįsivyrėtų chaosas, kad žmonės nesunaikintų gamtos, o per tai – ir patys savęs. Jūs laikote labai svarbiu ekologišką ir „žalią“ mąstymą, kuris užtikrina gamtos ir žmonių sukurtos dirbtinės aplinkos stabilumą. Uosto statybą jūs laikote realiu pavojumi saugomoms rūšims, pakrantei, ekosistemoms. Kadangi uosto statytojas nepritaria jūsų mąstymui, jūsų požiūriai yra skirtingi ir jūs nuolat su uosto statytoju kariaujate žodžių karą.

Jūs esate suinteresuoti bet kokia kaina sustabdyti uosto statybą arba, išimtinu atveju, kartu su uosto plėtotoju rasti sprendimą, kaip visa tai padaryti aplinkai nekenksmingu ir tvariu būdu. Uosto statyba priklauso nuo jūsų.

Žurnalistai

Jūs dirbate vietos laikraštyje, kuriame skelbiama ir vietos, ir nacionalinė informacija. Šiuo metu jūs esate ypač užimti ir dirbate labai įdomų darbą. Dėl naujojo uosto Tūguuru mieste statybos tarp uosto statytojų ir tų, kurie kovoja už aplinkos apsaugą, vyksta labai karšta žodžių kova. Pamažu klostosi situacija, kai visos suinteresuotos pusės ima skirstytis į dvi priešininkų stovyklas: tuos, kurie yra už uostą, ir tuos, kurie yra prieš jį. Kadangi jūs esate nešališkas žurnalistas, jūs stengiatės aprašyti ir atspindėti skirtingų šalių ir pusių nuomones. Jūs stebite procesą ir turite apibendrinti ir pranešti suinteresuotųjų grupių požiūrius, o vėliau – ir suinteresuotųjų grupių asociacijų požiūrius.

Jūs esate suinteresuoti kuo įdomiau aprašyti vietos gyvenimą laikraštyje. Jei kuri nors suinteresuotoji šalis neatsiuntė jums naujausios informacijos, patys paklauskite jos, ką ji tuo metu daro ir ką ji mano apie susidariusią padėtį. Tuo pačiu metu jūs esate nešališka suinteresuotoji šalis, kurios, pasibaigus žaidimui, bus paprašyta pareikšti nuomonę.

Pensininkai

Jūs esate vietos pensininkai, ir veikti turite nelabai daug ką. Savo dienas leidžiate savo daržuose/soduose, vaikščiodami miesto gatvėmis arba ežero pakrantėje esančiame Kultūros klube, kurio verandoje yra kavinė, kurioje parduodamos labai skanios bandelės ir pati geriausia mieste aromatinė kava. Pro kavinės langus atsiveria nuostabus vaizdas į ežerą. Kavinė yra mėgstamiausia jūsų laisvalaikio praleidimo vieta. Čia susitinkate su draugais ir diskutuojate įvairiausiomis temomis. Sėdint kavinėje laikas, regis, pralekia labai greitai. Kultūros klubas yra viena iš kelių susitikimų vietų, kurioje galima

užsiimti skirtinga kultūrinė veikla ir hobių, be to, ir būti malonioje žmonių kompanijoje: užsiimti rankdarbiais, dainuoti, šokti tautinius šokius, rengti arbatos vakarėlius ir t. t. Tačiau uosto statyba reiškia, kad senasis Kultūros klubo pastatas ir greta esanti parko dalis bus nušluoti nuo žemės, nes dabartinis pastatas yra būtent ant būsimo kelio į planuojamą uostą. Uostas bus gana arti paplūdimio, taigi nebeliks visų taip vertinamo nuostabaus vaizdo.

Jūs esate suinteresuoti išlaikyti senąjį vietos gyvenimą ir jums svarbu, kad uostas nebūtų pastatytas planuojamoje vietoje, t. y. Kultūros klubo kieme.

Vietos kultūros saugotojai

Jūs esate vietos kultūros aktyvistų nevyriausybinė organizacija, kuri mieste organizuoja ir didesnius kultūrinius renginius. Pastačius uostą miesto kultūrinis gyvenimas taip pat taptų įvairesnis. Miestas išsivystė iš buvusio žvejų kaimelio, taigi žvejyba ir ryšys su ežeru visuomet buvo neatskiriama vietos ežero pakrantės kultūros dalis. Regione šis miestas ištisus dešimtmečius garsėja savo žuvies festivaliu. Be to, vietos Kultūros klubo antrojo aukšto tuščiuose kambariuose planuojama įrengti Baabua ežero muziejų. Kultūros klubo pastabas yra pagarbos vertas medinis pastatas, pastatytas 20 amžiaus pradžioje, tačiau kol kas nesaugomas kaip kultūros paveldas.

Jūs esate suinteresuoti išsaugoti gyvybingą vietos ežero pakrantės kultūrą ir neleisti, kad dėl pastatyto uosto poveikio ji išnyktų ar jai būtų pakenkta.

Jaunimo grupė

Jūs esate vietos jaunimo grupė, daugiausia leidžianti laiką repetuodama ir rengdama naktinius vakarėlius nenaudojamame angare netoli ežero. Jūsų angaras, kuris yra tarsi jūsų antrieji namai, statant naują uostą bus nugriautas. Kadangi jūsų grupė yra jauna ir nežinoma, bus gana sunku rasti kitą vietą muzikai kurti. Be to, pastatas praktiškai yra vienintelė vakarėlių vieta kitam miesto jaunimui, kadangi klubai ir kitos kultūros įstaigos yra toli esančiame dideliame mieste. Pastačius uostą į miestą atvyks naujų verslininkų, o tai taip pat reiškia, kad jaunimui bus sukurta naujų pasilinksminimo vietų.

Jūs esate suinteresuotas, kad jūsų gyvenimas mieste būtų įdomesnis ir kad jūsų grupę lydėtų sėkmė.

Nusikaltėlių pasaulis

Jūs esate vietos šešėlinio ir nusikaltėlių pasaulio atstovai. Jūs pradėjote gana didelį verslą. Uosto statyba pritrauks naujų žmonių ir sudarys daugiau galimybių užmegzti ryšius su kaimynine šalimi, nes tarp valstybių vyks intensyvesnis susisiekimasis. Naujasis uostas padidins produkcijos eksportą. Be to, padidėjęs miesto gyventojų skaičius taip pat suteiks galimybę padidinti produkcijos apimtį.

Jūs esate suinteresuotas plėsti savo veiklą ir ieškoti naujų galimybių.

Vietos valdžia

Jau dešimtmečius jūsų miesto plėtra yra sustojusi, kadangi jau seniai nebuvo sukurta ar pastatyta kas nors nauja. Jūs esate labai laimingi, kad galiausiai verslininkai rado kelią į jūsų miestą ir jūsų mažame mieste pagaliau pradės virti gyvenimas. Pastaruosius pora dešimtmečių gyvenimas mieste buvo toks pat: parduotuvės yra ten, kur jos ir buvo prieš penkiasdešimt metų, prisišvartavimo krantinė yra sena ir supuvusi, namai tampa aptriušusiais ir griūna, o tvoros išvirto. Čia nėra nieko, ką būtų galima parodyti turistams ar miestelio gyventojams. Ekonominė pažanga praktiškai nevyksta. Taigi idėja apie uosto statybą yra atviros durys į daugybę naujų galimybių. Pastačius uostą bus sukurta naujų darbo vietų ir jūs galėsite skelbti, kad pritraukiate investicijas ir t. t. Tačiau miesto gyventojai yra labai įtarūs. Panašu, kad jie nelabai suvokia uosto svarbos. Už aplinkos apsaugą kovojantis jaunimas taip pat kelia susirūpinimą, kadangi jie nestokoja energijos ginčytis ir skųstis. Jums ypač svarbu gauti spaudos pritarimą. Todėl jūs turite elgtis labai atsargiai, kad nepatektumėte į žurnalistų ugnį ir neišreikštumėte netinkamos nuomonės.

Jūs esate suinteresuoti derybų būdu ir pasitelkus protingumą rasti bendruomenei geriausią sprendimą.

2.3. Scenarijus „Iš šventosios giraitės į laisvalaikio ir pramogų centrą“

Jūs gyvenate nuostabioje šalies vietoje, vadinamoje Saulėtąja giria arba Saulėtuojų kaimu. Ant kiekvienos Saulėtojo kaimo kalvelės ar šlaito yra namelis, o už jo – miškas. Danguje gieda paukščiai.

Avys ir arkliai ganosi Saulėtojo kaimo ganyklose ir šventojoje giraitėje; suėsta žolė suteikia gyvūnams sveikatos ir laimės. Vietos gyventojai jau seniai verčiasi žemdirbyste ir gyvulininkyste. Nuo senų senovės žmonės ir gamta sugyveno šiame Saulėtajame kaime; žmonės žino kiekvieną miško augalą ir gyvūną, o vakarais eina lankyti mėgstamiausio šventosios giraitės medžio arba pažiūrėti, kaip sekasi jų draugams – paukščiams. Vietos gyventojams ši vieta yra šventa. Be to, net ir šiandien sakoma, kad šventosios giraitės valdovas yra senas „miško tėvas“ balta barzda. Niekas į tai labai rimtai nežiūri, tačiau žmonės iš „miško tėvo“ nesišaipto. Jau keletas jūsų giminės kartų gyvena šiame kaime ir jūs nuo mažų dienų puikiai žinote vietos gyventojų darbą ir veiklos sritis.

Gamtosaugininkai sako, kad Saulėtasis kaimas yra natūrali, labai turtinga miško sritis, kurioje ypač daug retų rūšių. Čia auga keletas saugomų augalų, priskiriamų pirmam arba antram apsaugos laipsniui. Neseniai buvo pareikšta nuomonė, kad turėtų būti saugoma bent pusė šio reto regiono. Ši vieta iš tiesų yra labai graži, ir būtų labai gaila, jei kokie nerūpestingi lankytojai, tegu ir netyčia, padarytų jai žalos, nes paprasčiausiai to nežinotų. Ir tai yra tiesa:

tokia vieta yra rami ir pažeidžiama, nes ši buveinė, būdama tokia draugiška, negalėtų pati savęs apginti.

Kadangi šventoji giraitė yra gana arti kaimo ir į ją patekti gali kiekvienas, vienas nekilnojamojo turto makleris nusprendė įkurti šioje vietoje milžinišką poilsio ir pramogų centrą. Geografinė vieta yra puiki – Saulėtasis kaimas yra tarp didelių miestų, tad poilsio ir pramogų centrą aplankytų pakankamai daug žmonių. Senųjų ažuolų alėja vestų link aptvertos poilsio ir pramogų centro pastatų teritorijos. Dešinėje, žemame slėnyje, teka mažas upeliukas, o kairėje stūkso senoji šventoji giraitė, kuri, pasak nekilnojamojo turto maklerio, taps saugoma kaip kultūros paveldas.

Tačiau vietos gyventojai yra priblokšti tokios nekilnojamojo turto agento idėjos. Niekas nežino, ar jie dar kada nors galės eiti į ramią šventąją giraitę, kurioje beveik nėra žmonių, ir būti ten tik su savimi ir gamta. Kas atsitiks ažuolų alėjai ir šventajai giraitei? Iš tiesų vykdyti statybos darbus nebus lengva – vis tiek reikės kasti griovius ir kirsti medžius, kurie pasitaikys kelyje. Vietos gyventojams buvo pasakyta, kad poilsio ir pramogų centras yra būtinai reikalingas ir nepakeičiamas, ir kad būtų sunku rasti jam geresnę vietą nei ši. Kaimo gyventojams buvo patarta pagalvoti apie savo ateitį.

Visiškai aišku, kad per metus pastačius šiuolaikišką poilsio ir pramogų centrą, gyvenimas Saulėtajame kaime pasikeis. Dėl to vietos gyventojai yra ypač susirūpinę. Kad būtų galima pasiekti poilsio ir pramogų centrą, bus nutiestas asfalto kelias, tačiau tai visiškai neatitinka aplinkos. Ar atostogautojai supras ir įvertins vietos gamtos ypatingumą? Ar gyvūnais ir paukščiais jie rūpinsis taip pat kaip ir vietos gyventojai? Ar jie sugebės įvertinti vietos miškų ramumą ir šventosios giraitės ypatingumą? Kas nutiks Saulėtajai giriai? Tačiau vis labiau auga opozicija aplinkosaugininkų nuomonei, karštose diskusijose žmonės prisako vieni kitiems labai rimtų dalykų; dėl planuojamų statybos darbų Saulėtojo kaimo gyventojai yra labai susirūpinę. Nebėra laiko eiti į miškus klausyti giedančių paukščių. Akivaizdu, kad atėjo laikas veikti ir rasti sprendimą, kaip išsaugoti šventąją giraitę nepalietą bei išlaikyti taikų ir ramų gyvenimą.

2.3.1. Supažindinimas su vaidmenimis

Jūs turite galimybę pasirinkti kurį nors iš aprašytų vaidmenų. Norėdami pasiekti savo tikslą – pastatyti poilsio ir pramogų centrą arba uždrausti jo statybą – jūs turite rasti savo sąjungininkų.

Plėtotojas

Jūs esate nekilnojamojo turto makleris, norintis įsteigti Saulėtajame kaime nuostabų poilsio ir pramogų centrą, kuriame žmonės galėtų pailsėti ir atsipūsti nuo nervingo gyvenimo. Poilsio ir pramogų centras siūlytų įvairias atsipalaidavimo procedūras ir laisvalaikio veiklą. Jūsų nuomone, Saulėtasis kaimas iš tiesų yra ideali vieta, nes jis yra tarp kelių didelių miestų. Taigi klientų atvyktų iš pačių įvairiausių miestų. Be to, aplinkui daugiau nėra tokios natūraliai gražios vietos. Negana to, unikali nuostabi gamta ir senoji šventoji

giraitė pritrauks turistus ir kitus gamtos mylėtojus. Tačiau vietos gyventojai kažkodėl nesupranta, kad iš esmės jie sėdi ant lobių skrynios: juk kiek jie galėtų užsidirbti, jei padarytų šią šventąją giraitę turistus traukiančia vieta. Be abejo, girioje reikės nutiesti dviračių takus ir pastatyti informacines lentas, kad į šį pusiau mirusį ir apleistą kaimą ateitų šiuolaikiškas gyvenimas. Jūs iš tiesų entuziastingai palaikote savo idėją ir neketinate jos taip lengvai atsisakyti. Deja, vietos gyventojai yra prieš jūsų idėjas. Tačiau tai nesvarbu: jūs naudojate gudrumą ir kalbate padrašinančiais žodžiais, kad bent kai kurie vietos gyventojai imtų remti jūsų idėjas. Tai, kad vietos valdžia taip pat yra susirūpinusi kaimo likimu, yra vienas iš jūsų kozirių. Regis, ji taip pat nori, kad vietos gyvenimas imtų greičiau vystytis.

Jūs esate suinteresuotas pasinaudoti derybomis ir savo gudrumu, kad pasiektumėte savo tikslą – greta šventosios giraitės kalvos įkurti daugiafunkcinį poilsio ir pramogų centrą.

Vietos valdžia

Jūsų kaimo savivaldybė yra maža, esanti didelių girių viduryje. Vienintelis jos turtas yra nepaliesta ir nuostabi gamta. Gretimos kaimų savivaldybės nuolat plečiasi – statomi nauji namai, viešieji pastatai ir t. t. Žinoma, dėl to jums kyla pavydas. Jus labai pradžiugino nekilnojamojo turto maklerio idėja – pastatyti Saulėtajame kaime poilsio ir pramogų centrą. Tai būtų išeitis siekiant ateityje būti tokiam pačiame lygyje kaip ir kitos kaimyninės savivaldybės. Bus sukurta naujų darbo vietų – tuomet galbūt iš jūsų nebebus šaipomasi ir jūs nebebūsime vadinami miško gyventojais. Puiku! Tačiau vietos gyventojai vertina tradicijas ir į naujoves žiūri įtariai. Jie nenori suprasti šios galimybės. Ypač tie, kurie klausosi paukščių giesmių ir uosto gėlių aromata! Be to, tikrą rūpestį ir sunkumus kelia aplinkosaugininkai, kadangi jie ragina žmones priešintis planuojamai statybai. Jums ypač svarbu gauti spaudos pritarimą. Todėl jūs turite šnekėti labai atsargiai, kad žurnalistai neimtų jūsų pulti skelbdama neteisingus pranešimus.

Jūs esate suinteresuoti derybų būdu ir pasitelkus gudrumą rasti bendruomenei geriausią sprendimą. Tačiau tuo pačiu metu jūs neužmirštate ir savo interesų!

Aplinkosaugininkai

Jūs esate vietos aplinkosaugininkai, priklausantys pasaulinei aplinkos apsaugos asociacijai. Jums yra svarbūs visi reikšmingesni ir ne tokie reikšmingi sprendimai, darantis poveikį aplinkai. Jūs kovojate už tai, kad pasaulyje neįsivyrautų chaosas, kad žmonės nesunaikintų gamtos, o per tai – ir patys savęs, kad kiekviena varlytė ir drugelis turėtų namus. Jūs laikote labai svarbiu ekologiško ir „žalio“ žmonių mąstymo propagavimą.

Jūs esate suinteresuoti derybų būdu ir pasitelkus gudrumą rasti geriausią sprendimą. Jūs turite dvi galimybes – arba priversti visiškai atsisakyti statybos idėjos, arba rasti sprendimą, kaip visa tai padaryti aplinkai nekenksmingu ir tvariu būdu.

Vietos gyventojai

Jūs esate Saulėtojo kaimo gyventojai. Pagrindinės jūsų veiklos sritys yra gyvulininkystė ir žemdirbystė. Kiekvieną rytą ir vakarą jūs einate į senąją šventąją giraitę pasiklausyti giedančių paukščių ir paprasčiausiai pasidžiaugti gamta. Jūs gyvenate nuostabią, idilišką gyvenimą. Tačiau dabar atsirado nekilnojamojo turto makleris su savo idėja pastatyti jūsų kaime, jūsų girioje poilsio ir pramogų centrą. Šios idėjos jūs visiškai nesuprantate ir esate pasirengę bet kokia kaina kovoti prieš ją. Netoliese esantys medžiai yra šventi ir šventoje girioje niekas negali nieko statyti. Kas tuomet nutiks gyvūnams ir paukščiams? Statybos negali būti nekenksmingos. Kiek medžių bus iškirsta? Kiek gilių provėžų statybinė įranga paliks miške? Ir gyvenimas kaime nebebus toks taikus ir ramus kaip iki šiol. Kai atvyks minios turistų ir miestiečių – ką mes su jais darysime? Juk jie nesėdės vien šioje poilsio ir pramogų įstaigoje. Jie ieškos naujų, kitokių pramogų ir norės dar didesnių pastatų. Ir vis dėlto, ar poilsio ir pramogų centro įkūrimas turi kokių nors teigiamų pusių?

Jūs esate suinteresuoti kalbomis ir gudrumu patraukti į savo pusę kitas grupes ir gauti tai, ko norite. Jūs norite rasti sau ir bendruomenei geriausią sprendimą.

Spauda

Statybos procese jūsų vaidmuo yra kitoks – jūs esate stebėtojai. Jūsų užduotis yra laikas nuo laiko rašyti straipsnius ir skelbti juos laikraštyje, kad kiekvienas galėtų juos perskaityti. Šiuo metu vietos gyventojų diskusijos apie poilsio ir pramogų centrą yra labai karšta tema žiniasklaidoje, ir jūs iš tiesų norite kuo aktyviau apžvelgti šį klausimą. Beveik kiekvieną dieną yra skelbiamos pareikštos nuomonės ir teiginiai apie poilsio ir pramogų centro statybą. Jūsų tikslas yra sukurti vietą, kurioje šalys galėtų reikšti savo skirtingas nuomones! Taigi jūs turite būti labai gerai informuoti apie skirtingų šalių požiūrius. Kai tik nesutariančios šalys yra bepasiekiančios susitarimą, jūs turite peržiūrėti visą anksčiau skelbtą laikraščio medžiagą ir apgalvoti, ar iš tiesų siekiant susitarimo buvo apsvaistyti visi aspektai ir nuomonės. Jei ne, turite kuo skubiau apie tai visiems pranešti. Jei neturite jokių įdomių naujienų, paprašykite skirtingų suinteresuotųjų pusių išdėstyti tuometinę savo nuomonę apie vieną ar kitą klausimą ir parašykite laikraščiui apibendrinantį straipsnį, atspindintį esamą situaciją. Jūs turite sugebėti ištraukti iš šalių įdomią informaciją. Visuomet padeda asmeniniai ryšiai ir pažintys! Be abejo, visos suinteresuotosios šalys norės su jumis sutarti – tad gerai pagalvokite, ar jums suteikta informacija yra teisinga!

Žaidimo pabaigoje jūsų, kaip nešališko dalyvio, bus paprašyta pareikšti savo nuomonę.

3. Pagalbinė medžiaga

3.1. Kas yra planavimas?

Peep Leppik

Hendrikson & Ko planavimo ir plėtros specialistas

Planavimas yra veikla, su kuria kiekvienas iš mūsų susiduriame kiekvieną dieną, kai turime priimti sprendimus dėl ateities. Pavyzdžiui, kelintą valandą rytoj prasideda pamokos ar mokymai; ar aš turiu laiko ar pinigų eiti rytoj vakare į kiną? Šiandien atsakydami į šiuos klausimus, mes iš anksto planuojame savo veiklą ir galimybes ateinančioms dienoms. Taip mes susitvarkome ir sugebame padaryti kuo daugiau. Kuo ilgesnį laikotarpį mums pavyksta suplanuoti iš anksto ir į kuo daugiau dalykų mes galime atsižvelgti, tuo geriau mes susitvarkome su savo kasdiene veikla.

Vis dėlto planuodami veiklą, mes negalime apsvarstyti absoliučiai visų aspektų. Yra dalykų, kurių mes negalime kontroliuoti, pavyzdžiui, autobusų tvarkaraščiai, kitų žmonių norai ar institucijų darbo laikas. Taigi planuodami savo veiklą ir ketinimus, turime būti pasirengę tokiai situacijai, kai mūsų planai galbūt nebus įgyvendinti, nes kieno nors norai ir ketinimai gali būti priešingi mūsų norams ir ketinimams.

Vadinasi, bet ką planuodami mes turime bandyti atsižvelgti į kuo daugiau dalykų – ir į **tokius, kuriuos kontroliuojame mes patys**, ir į **tokius, kurių kontroliuoti negalime**. Mes turime sugebėti organizuoti savo veiklą taip, kad galėtume pakoreguoti planus, kurie priklauso nuo besikeičiančios padėties.

Pavyzdžiui, jūs planuojate savo mažajam broliukui kieme padaryti smėlio dėžę. Paaiškėja, kad lygiai toje pačioje vietoje jūsų močiutė nori pasodinti morkų lysvę, o tėtis – statyti savo mašiną. Dabar jūs turite sutarti, kokia veikla yra labiausiai tinkama tai vietai, ir kaip tai padaryti, kad galutinis sprendimas tenkintų ir jus, ir jūsų tėtį, ir močiutę.

3.2. Kas yra suinteresuotųjų pusių pritraukimas?

Kai kas nors ką nors stato ir kuria arba planuoja kitokią veiklą, jis taip pat siekia kitų žmonių pritarimo ir sutikimo, kad ateityje **išvengtų** komplikacijų ir **problemų**. To siekdamas sprendimus priimantis asmuo arba plėtotojas, priimdamas atitinkamą sprendimą, toms grupėms, kurias paveiks planuojama veikla, stengiasi suteikti kuo daugiau dalyvavimo galimybių. Toks būdas rasti savo idėjų rėmėjų yra vadinamas **pritraukimu**. Suinteresuotųjų asmenų informavimas dažniausiai vyksta **raštu** arba **dideliuose žmonių susibūrimuose**. Plėtotojams pritraukimas yra labai svarbus ne tik siekiant išvengti konfliktų, bet ir dėl to, kad diskusijose su daug skirtingų suinteresuotųjų pusių gali iškilti **geresnė idėja**.

Pavyzdžiui, močiutė nori iškepti pyragą. Prie pietų stalo ji paprašo visų šeimos narių išsakyti savo nuomonę. Ji gauna keletą skirtingų atsakymų ir galiausiai priimamas bendras sprendimas – kepti obuolių pyragą. Tai gali būti laikoma pritraukimu: močiutė nepriėmė sprendimo pati, o vietoj to pranešė kitiems šeimos nariams apie savo idėją ir paprašė išsakyti savo nuomonę.

Šaltiniai:

- Aplinkos ministerija, Aplinkos apsaugos investicijų centras, Estija.
- "Keskkonnamõjude hindamine. Käsiraamat." („Poveikio aplinkai vertinimas. Vadovas“) (2002). Tallinn

3.3. Kas yra SWOT analizė?

Mes kiekvieną dieną turime priimti sprendimus. Vieni yra paprasti ir gali būti greitai priimti, o kitus reikia ilgai apmąstyti. Norint priimti teisingą sprendimą – nesvarbu, paprastą ar sudėtingą – sprendimo priėmimo procesas visuomet turi apimti padėties analizę arba dalyko „už“ ir „prieš“ analizę. Sakydami „taip“ draugui, kviečiančiam kartu žvejoti, jūs, be abejo, galvojate apie tai, ar verta vykti, ar galėsite bent ką nors sužvejoti, ar verta vargintis, galbūt galėčiau nuveikti ką nors naudingesnio, ar tai yra geriausia idėja? Savo galvoje pasveriamo pasiūlymo teigiamas ir neigiamas puses, galimybes ir galimas padėties grėsmes.

Kaip ir sprendimas dėl žvejybos, taip pat yra analizuojami visi pagrindiniai **plėtros procesai**. Pavyzdžiui, statydamas naują mokyklą ar sporto bazę, statytojas visuomet susiduria su klausimu, ar jis priėmė teisingą sprendimą. Ar tai yra tinkama vieta, ar yra kokių nors suinteresuotųjų šalių, kurios naudotųsi baze ateityje ir t. t. Kai priimamas reikšmingesnis ir svarbesnis plėtros sprendimas, prieš priimant galutinį sprendimą yra atliekama padėties analizė.

SWOT analizė yra vienas paprasčiausių analizės metodų. Šis metodas tinka norint gauti pradinę sudėtingos padėties apžvalgą. SWOT analizės pavadinimas atsirado iš keturių pirmųjų anglų kalbos žodžių raidžių: **strengths (stipriosios pusės), weaknesses (silpnosios pusės), opportunities (galimybės), threats (grėsmės)**. Supaprastintai analizė atliekama taip: popieriaus lapas padalinamas į keturias dalis, nubrėžiant vertikalią ir horizontalią linijas, kurios lapo viduryje susikerta; viršutiniuose langeliuose surašomos analizuojamo objekto/proceso/problemos stipriosios ir silpnosios pusės, o apatiniuose langeliuose – galimybės ir grėsmės (2 lentelė).

Toliau pateikiamame pavyzdyje analizuosime sprendimą, ar tiesti naują greitkeliį per nacionalinį parką (3 lentelė). Pirmose dviejose pastraipose analizuojamos kelio tiesimo stipriosios ir silpnosios pusės, kai kelio tiesimas laikomas atskiru objektu. Tačiau analizėje neatsispindi kelio ryšys su kitais panašiais objektais. Šie ryšiai bus atskleisti dviejose paskutinėse pastraipose (galimybės ir grėsmės). Šiose dviejose pastraipose, t. y. galimybių ir grėsmių lentelėje, daugiausia dėmesio skiriama analizuojamo objekto būsimoms galimybėms ir grėsmėms, ypač atsižvelgiant į ryšį su kitais objektais.

Pažvelkime į visas keturias pastraipas iš arčiau.

2 lentelė. SWOT analizė

Stipriosios pusės	Silpnosios pusės
Čia surašomos analizuojamų objektų vidinės stipriosios pusės. Pavyzdžiui, nurodoma, kokios yra stipriosios nacionalinio parko pusės, kurios palengvintų greitkelio tiesimą.	Čia surašomos analizuojamo objekto silpnosios pusės. Nurodoma, kokios yra silpnosios nacionalinio parko pusės tiesiant greitkelį.
Galimybės	Grėsmės
Šiame langelyje nurodomos galimybės, kurios palengvintų planuojamą veiklą objekto tiesimo kontekste. Su kelio tiesimu susijusios ateities galimybės yra šios SWOT analizės dalies tyrimo objektas.	Ar yra kokių grėsmių, kurios apsunkintų planuojamą veiklą, kai, įgyvendindami veiklą, pradėsime naudotis pirmesnėje pastraipoje išvardytomis galimybėmis.

3 lentelė. Greitkelio tiesimo nacionaliniame parke SWOT analizė

Stipriosios pusės	Silpnosios pusės
<ul style="list-style-type: none"> • Nepaliesta ir ypač graži gamtos teritorija • Gerai išplėtotas gamtos turizmas • Nacionalinis parkas yra daugelio gamtos mokslininkų namai • Nacionaliniame parke yra gamtos mokykla, kurią lanko daug jaunų žmonių • Vietos jaunimas yra labai verslus ir iniciatyvus • Netoli nacionalinio parko yra karjerų 	<ul style="list-style-type: none"> • Bloga dabartinio kelių tinklo būklė. Pavasarį ir rudenį žmonės negali patekti į nacionalinį parką, kadangi keliai yra labai pažliugę. • Dėl minkšto paviršiaus kelių tiesimas yra komplikuotas.
Galimybės	Grėsmės
<ul style="list-style-type: none"> • ES fondai remia infrastruktūros plėtrą kaimo regionuose • Kelias sudarytų sąlygas plėtoti gamtos turizmą ir padidintų aplinkos supratimą, kadangi atsirastų galimybė nutiesti naujus, papildomus dviračių takus • Lankytojams suteikiama daugiau mėgstamos veiklos 	<ul style="list-style-type: none"> • Eismas bus intensyvesnis ir gamta bus labiau trikdoma • Kelias gali padalinti nacionalinį parką į dvi dalis • Nacionalinio parko teritorijoje gyvenantys žmonės nenori naujo kelio • Dėl kelio tiesimo gali išdžiūti natūralūs vandens telkiniai ir taip bus sunaikinti arealai, kuriems reikia drėgmės

<ul style="list-style-type: none">• Vietinės medžiagos panaudojimas tiesiant kelią	<ul style="list-style-type: none">• Žmonės nėra suinteresuoti vykti į nacionalinį parką• Dėl blogo oro ir paviršiaus kelio tiesimas gali užtrukti ilgiau
--	---

Sudarius tokią lentelę, kitas žingsnis yra išanalizuoti, kaip skirtingose lentelės dalyse išvardinti požymiai abipusiškai veikia vieni kitus.

1) Stipriųjų pusių – galimybių analizė arba kaip būtų galima išnaudoti galimybes panaudojant stipriąsias puses. Norint tai padaryti, geriausia būtų sudėti abu stulpelius greta: viename išvardytos stipriosios pusės, kitame – galimybės. Tuomet jūs matote, kaip, atsižvelgiant į esamas stipriąsias savybes, būtų galima faktiškai įgyvendinti galimybes.

Pavyzdys. Nepaliesta nuostabi gamtos teritorija skatina gamtos turizmo plėtrą; į regioną galėtų atvykti naujų tuo besidominčių žmonių ir gamtos mylėtojų.

Kadangi netoli nacionalinio parko yra žvyro karjerų, nebūtina iš toli vežti keliui tiesti reikalingas medžiagas.

Kadangi nacionaliniame parke gyvenantys jauni žmonės yra verslūs ir energingi, jie bet kuriuo atveju yra pasirengę iš ES fondų rasti atitinkamų finansinių galimybių keliui tiesti.

2) Silpnųjų pusių – galimybių analizė arba kokiomis galimybėmis reikėtų pasinaudoti norint apeiti silpnąsias puses: vėlgi, geriausia būtų greta sudėti silpnųjų pusių ir galimybių stulpelius ir pagalvoti, kaip pasinaudoti galimybėmis, kad būtų galima išspręsti esamas silpnąsias puses.

Pavyzdys. Nutiesus naują kelią padidėtų žmonių mobilumas nacionaliniame parke ir už jo ribų.

Kadangi netoli esančiame karjere yra nemažai žvyro išteklių, šį žvyrą, kiek tik jo prireiks, galima panaudoti paviršiui užpilti.

3) Stipriųjų pusių – grėsmių analizė arba kokiomis stipriosiomis pusėmis galime pasinaudoti norėdami išvengti didžiausių grėsmių: reikia daryti taip pat, kaip ir anksčiau! Sudėkite greta abu stulpelius ir pamatysite, kaip stiprūs požymiai gali pašalinti grėsmes.

Pavyzdys. Kelias palengvintų gamtos turizmo plėtrą ir padidintų aplinkos supratimą, kadangi atsirastų galimybė nutiesti naujus, papildomus dviračių takus – tai taip pat sukeltų žmonių susidomėjimą ekskursijomis po nacionalinį parką.

Iniciatyvus jaunimas sugalvotų įdomių veiklos sričių ir taip pritrauktų žmonių į savo gamtos mokyklą.

4) Silpnųjų pusių – grėsmių analizė arba kurios silpnosios pusės gali padidinti išorės grėsmes: kaip ir anksčiau, sudėkite abu stulpelius greta.

Pavyzdys. Dėl minkšto paviršiaus kelių tiesimas yra komplikuoatas; dėl blogo oro ir blogų paviršių kelio tiesimas užsitęstų.

Išanalizavę visus langelius, pasvarstykite, ar įmanoma išbraukti ar kiek įmanoma labiau sumažinti silpnujų pusių ir grėsmių langeliuose esančias sąlygas pasinaudojant esamomis stipriosiomis pusėmis ir galimybėmis. Jei ne, tuomet pagalvokite, ar iš tiesų jūsų planuojama veikla yra reikalinga.

3.5. Kaip įvertinti poveikį aplinkai?

Planuojant naują objektą ar veiklą, reikia atminti, kad tai gali turėti aplinkai (gamtinei, ekonominei ir socialinei aplinkai) ir **teigiamų**, ir **neigiamų pasekmių**. Norint nustatyti galimą veiklos poveikį, iš pradžių būtina atlikti **poveikio aplinkai įvertinimą**. Taip bus nustatytos veiklos keliamos pagrindinės grėsmės. Tuo pačiu metu, vertinant poveikį, planuojamos veiklos kontekste bandoma apsvarstyti įvairius naujus sprendimus, kad galimos grėsmės taptų nekenksmingos.

Pavyzdžiui, jei jūs norite mažame mieste pastatyti didelę betono gamyklą, turite pradėti nuo planuojamos veiklos argumentų „už“ ir „prieš“ analizės. Prieš pradėdami faktinę betono gamyklos statybą, pasirinkite tris labiausiai tinkamas vietas ir aprašykite jas. Pateikite **aplinkos būklės aprašymą** arba apžvalgą, apibūdinanti toje vietoje augančius augalus, žemės paviršių, fauną ir t. t.

Pavyzdys:

1 variantas – betono gamykla šiaurinėje miesto dalyje

Aprašymas: šalia greitkelio esanti didelė tuščia teritorija; greta yra verslo pastatai ir kita pramonė; žvyro paviršius;

2 variantas – betono gamykla senoje plytų gamykloje

Aprašymas: didelis tuščias pastatas – buvusi plytų gamykla; gana prastos būklės; miesto viduryje; pro šalį teka nedidelė upė;

3 variantas – betono gamykla pietinėje miesto dalyje

Aprašymas: gana turtingas tuščias žemės sklypas; netoli miesto aplinkkelio; netoli miesto katilinės

Po to reikėtų sudaryti poveikio įvertinimo lentelę (4 lentelė), kad būtų galima atlikti geresnę apžvalgą.

Surašius skirtingus variantus ir parengus atitinkamos teritorijos aplinkos būklės aprašymą, galima pradėti **prognozuoti ir vertinti poveikį**. Būtina atsižvelgti į betono gamyklos statybos poveikį, taip pat poveikį, kuris gali būti padarytas pastačius gamyklą ir pradėjus jai veikti arba poveikį, kuris būtų padarytas avarijos atveju.

Pavyzdžiui:

Dėl betono gamyklos statybos – koks galėtų būti didelių mašinų judėjimo ir kitos statybinės veiklos poveikis aplinkinei gamtai?

Dėl betono gamyklos egzistavimo – ar betono gamykla kaip nors veikia aplinką? Ar yra ko nors, kas galėtų trikdyti ir erzinti gamtą, miesto aplinką ar kitus žmones?

Dėl avarijų betono gamykloje – jei betono gamykloje įvyktų avarija? Kas atsitiktų? Kokia grėsmė kiltų kitiems pastatams?

Norint įvertinti įvairius pasiūlytus variantus dėl vietos, būtų neblogai sudaryti lentelę, kurioje būtų palyginti įvairūs variantai (4 lentelė). Tam reikia stulpelyje iš viršaus į apačią išvardyti įvairius poveikius aplinkai, o viršuje, iš kairės į dešinę, nurodyti įvairius variantus. Jei pavyzdžiu imsime betono gamyklą, įvairūs variantai būtų tokie: 1) betono gamykla šiaurinėje miesto dalyje; 2) betono gamykla sename plytų fabrike ir 3) betono gamykla pietinėje miesto dalyje. Pildydami lentelėje pateiktas eilutes, jūs turite įvertinti betono gamyklos poveikį aplinkai **5-iabalėje** sistemoje (5 žymi didžiausią žalingą poveikį aplinkai).

4 lentelė. Įvairių variantų palyginimo lentelė

Paveiktos sritys	Įvairūs variantai		
	1	2	3
<ul style="list-style-type: none">• Poveikis aplinkai _____<ul style="list-style-type: none">- Poveikis oro kokybei _____- Poveikis paviršiniams vandenims _____- Poveikis reljefui ir paviršiui _____- Poveikis ištekliams ir gruntinių vandenų kokybei _____- Triukšmas _____- Poveikis florai _____- Poveikis faunai _____• Socialinis-ekonominis poveikis _____<ul style="list-style-type: none">- Poveikis kultūros paveldui _____- Poveikis užimtumui _____- Poveikis gyvenimo kokybei _____			
IŠ VISO _____			

Užpildę lentelę sudėkite skirtingų variantų balus. Tas variantas, kuris surinko daugiausia balų, be abejo, yra aplinkai žalingiausias sprendimas. Taip jūs taip pat nustatysite, kuris iš trijų variantų yra geriausias.

Taigi norint įvertinti planuojamos veiklos poveikį aplinkai, reikia imtis tokių veiksmų:

- 1) Pasiūlyti skirtingus variantus
- 2) Aprašyti aplinkos būklę
- 3) Užpildyti ir išanalizuoti lentelę, kad būtų galima palyginti skirtingus variantus

3.6. Pranešimas spaudai ir straipsnis

Kristina Kurm

Peipsi tarptautinio bendradarbiavimo centro viešųjų ryšių specialistė

3.6.1 Kaip informuoti visuomenę apie savo požiūrį?

Patariamoji medžiaga suinteresuotiesiems asmenims ir institucijoms

Jei norime, kad laikraščių straipsniuose visuomenė sužinotų apie mūsų nuomones ir požiūrius, faktiškai prie to galime prisidėti patys. Pajutę, kad tam tikra tema buvo aptarta plačiau, galime **kreiptis į žurnalistus**. Jei ši konkreči tema žurnalistams pasirodys įdomi, jie norės apie tai sužinoti daugiau (taip pat žr. kito skyriaus „Kaip parašyti naujieną laikraščiui“ temą „Naujienu vertė“). Paprastai žurnalistai nerašo straipsnio remdamiesi tik vienu šaltiniu ar informacijos skleidėju (pavyzdžiui, mūsų pranešimu spaudai ar pokalbiu su mumis), o ieško papildomos informacijos. Geri žurnalistai prieš rašydami straipsnį patikrina visus faktus ir pasikalba su kiek įmanoma daugiau šalių ar šaltinių.

Bendraudami su šaltiniais, žurnalistai yra gana atsargūs, kad šaltinis jais nepasinaudotų savo asmeniniams interesams, pavyzdžiui, kalbėdamas tik apie tuos dalykus, kurie yra jam palankūs ar naudingi, ir nusišypsodamas nepalankius dalykus. Bendraujant su žurnalistais visada naudinga būti sąžiningais ir atvirais.

Apie temas ar įvykius, turinčius naujienų reikšmę, žiniasklaidos kanalams gali būti pranešta pranešimu spaudai. Kalbant apie **pranešimo spaudai** parengimą ir surašymą pažymėtina, kad jam turi būti taikomos tos pačios taisyklės, kurios taikomos naujienų pranešimui: turi būti pateikti atsakymai į klausimus: kas, ką padarė, kur, kada, kodėl? Pranešimas spaudai turi būti trumpas, aiškus ir glaustas. Pavadinimas yra labiausiai apibendrinanti dalis; jis turi pritraukti gavėjo dėmesį ir jame turi būti apibendrinta, kas yra svarbiausia toje informacijoje. Po pavadinimo eina įvadas (pavadinimo išplėtimas – poroje sakinių pateikiama pati įdomiausia ir svarbiausia informacija). Po įvado pateikiami konkretūs faktai/temos ir jų platesni paaiškinimai, o pabaigoje – pagrindas ir ateities planai (taip pat žr. kito skyriaus „Kaip parašyti naujieną laikraščiui“ temą „Naujienu vertė“).

Svarbu pristatyti informaciją neutraliai ir nenaudoti reklaminės kalbos. Pranešimo spaudai pavadinimas turi pritraukti dėmesį tų, kurie turi gauti informaciją, ir apibendrinti, kad yra svarbiausia. Jei pateikiamos citatos ir vertinimai, visuomet būtina nurodyti šaltinį. Kalbant apie formatavimo reikalavimus pažymėtina, kad reikia laikytis kai kurių taisyklių – po pavadinimo kitoje eilutėje visuomet parašykite, kad tai yra pranešimas spaudai, o pranešimo spaudai pabaigoje nurodykite jį parengusio asmens kontaktinius duomenis.

Tačiau jei norime paaiškinti savo požiūrį ar išreikšti savo nuomonę, galima parašyti laikraščiui komentarą ar nuomonę. **Nuomonės straipsnyje** autorius išreiškia savo nuomonę ar tai, kas, jo nuomone, yra teisinga. Laikraščio

nuomonės skilties tikslas yra padėti skaitytojams susidaryti savo nuomonę apie reikšmingiausius įvykius. Geras ir objektyvus laikraštis suteikia vienodai vietos visoms konfliktinės situacijos šalims. Nuomonės ir naujienos laikraštyje turi būti aiškiai atskirtos.

Paprastai nuomonės straipsnį sudaro keturios dalys: įvadas, nuomonė, detalės ir išvados. Įvade reikia trumpai ir įdomiai pristatyti tai, kas paskatino ir motyvavo parašyti nuomonę (pavyzdžiui, trumpai aprašyti įvykį ir jo istoriją). Tuomet parašykite, kokia yra jūsų nuomonė tuo klausimu. Kitoje dalyje pristatykite detales, paremiančias jūsų nuomonę. Nuomonės straipsnio pabaigoje pateikite pasiūlymus ir rekomenduokite išeitis, kaip būtų galima pakeisti situaciją.

Laikraščio redaktorių kolegija nusprendžia, ar spausdinti mūsų atsiųstą medžiagą. Jei įvykis yra ypač svarbus, galima suorganizuoti **spaudos konferenciją**. Žurnalistai atvyksta į tokį renginį tik tuomet, jei tema iš tiesų yra labai įdomi arba svarbi. Norint suorganizuoti spaudos konferenciją, pirmiausia būtina parengti pranešimą, kuris turi būti tokios formos, kaip pranešimas spaudai, kad jį būtų galima naudoti ir platinti įvykio metu ir jam pasibaigus, taip pat pakviesti dalyvius (ar žurnalistus) ir prižiūrėti pranešėjus (kad jų kalba būtų aiški ir paprasta, kad nebūtų šaipomasi iš kitos konflikto pusės ar žurnalistų ir t. t.).

3.5.2 Kaip parašyti naujieną laikraščiui?

Konsultacinė medžiaga žurnalistams

Trys pagrindiniai žiniasklaidos žanrai yra naujienos, nuomonės (kuriose skaitytojui pateikiama kieno nors nuomonė, požiūriai, analizė) ir apybraižos (pasakojamieji straipsniai). Pagrindinis skirtumas yra tai, kad naujienos yra objektyvios ir neatspindi rašytojo nuomonės ar požiūrio.

Koks įvykis gali būti laikomas naujiena? Yra labai gerai žinomas apibrėžimas: „Kai šuo įkanda žmogui – tai ne naujiena. Bet jei žmogus įkanda šuniui – tai jau naujiena.“

Kai turite nuspręsti, ar tam tikras įvykis **turi naujienų vertę** ir turi būti aprašytas laikraštyje, pirmiausia įvertinkite tokias aplinkybes:

- Įvykis daro didelį poveikį skaitytojų gyvenimui: dėl šio įvykio žmonių gyvenimai žymiai pasikeis;
- Įvykis yra neįprastas ar netikėtas;
- Dalyviai yra garsūs žmonės ar institucijos, pavyzdžiui, su šiuo įvykiu yra susiję garsūs verslininkai ar politikai;
- Dėl įvykio yra kilęs didelis konfliktas, pavyzdžiui, yra daug besiginčijančių šalių;
- Įvykis yra geografiškai ar emociškai artimas skaitytojams: jie jaučiasi susiję su įvykiu, tai įvyksta jų namų teritorijoje;
- Įvykis yra nesenas: geriau apie rytojų nei apie užvakar;
- Įvykis yra aktualus: dėl šio konkretaus dalyko neseniai buvo plačiai diskutuojama.

Jei susiklosto tokia padėtis, kai kyla prieštaravimas tarp etikos ir naujienos vertės, teikite pirmenybę etiškesniam sprendimui! Ypač atidžiai laikykitės etikos taisyklių rašydami apie pažeidžiamus žmones (vaikus, neįgalimuosius ir t. t.), straipsnį, kuriame aprašomas konfliktas ar naujienos, susiję su kieno nors privačiu gyvenimu.

Naujienos turi būti:

- Tikslios – visa pateikta informacija turi būti teisinga ir patikrinta prieš spausdinant;
- Subalansuotos – problema turi būti išnagrinėta iš visų atitinkamų pusių ir visoms dalyvaujančioms šalims turi būti suteikta galimybė pasisakyti, nepaisant žurnalisto asmeninės nuomonės;
- Objektyvios – skaitytojams turi būti pateikta visa svarbi ir atitinkama informacija; žurnalisto nuomonė, jausmai ir prielaidos turi būti palikti nuošalyje ir neturi būti palaikoma kuri nors viena ginčo šalis.

Naujienose turi būti pateikti atsakymai į šešis **su naujienomis susijusius klausimus**:

- Kas padarė, kas kam buvo padaryta, kas kam atsitiko?
- Kas atsitiko, kas buvo padaryta?
- Kur tai nutiko?
- Kada tai nutiko?
- Kaip, koku būdu tai įvyko?
- Kodėl, dėl kokios priežasties, ko siekiant tai įvyko, koks buvo rezultatas?

Apskritai naujienų pavadinimas formuluojamas taip: veiksnys, veikiamosios rūšies veiksmazodis, netiesioginis linksnis. Naujienų struktūra yra griežta.

Naujienų pradžioje visuomet turi būti **pagrindinė pastraipa**, kurioje pateikiama straipsnio esmė, informacija, kuri turi daugiausia viso straipsnio naujienų vertės. Pagrindinėje pastraipoje pakanka vieno esminio fakto: atsakymo į klausimą, kas atsitiko ir kas dalyvavo (jei reikia, taip pat aprašykite vietą, laiką ar priežastį). Paaiškinkite, kodėl įvykis yra svarbus (remdamiesi naujienų verte). Pagrindinė pastraipa turi būti konkreti; nepridėkite per daug protokolo smulkmenų (pavyzdžiui, rašykite „vėlai vakare“, o ne „22.37 val.“). Apskritai pagrindinėje pastraipoje pakanka vieno sakinio arba ne daugiau kaip 20 žodžių.

Po pagrindinės pastraipos pateikiamas platesnis turinio paaiškinimas, kuriame išplėtojama, detalizuojama ir išplečiama pagrindinėje pastraipoje pateikta medžiaga. Jei naujienų straipsnyje kalbama apie keletą temų ar įvykių, jos aprašomos viena po kitos (iš pradžių A, tuomet B ir t. t.). Paaiškinami pagrindiniai naujienų įvykiai, taip pat pristatomi ne tokie svarbūs skaičiai ir faktai.

Papildoma medžiaga naujienų straipsnyje yra pateikiama po turinio aprašymo; joje paaiškinamas pagrindinio įvykio ar temos pagrindas ir perspektyvos (prieš

tai vykę įvykiai, sąlygos, „kas yra kas“ pagrindas, informacija apie naujienų straipsnio veikėjus, panašūs įvykiai, tolesni įvykiai, pasekmės).

Naujienose būtina laikytis gramatikos taisyklių ir patikrinti rašybą. Netinka naudoti žargoną ir kasdienės kalbos žodžius; be to, neleidžiama naudoti ir pernelyg daug užsienio kalbos žodžių. Tekstas turi būti suderintas, t. y. sakiniai turi būti susiję vienas su kitu. Skaitytojas turi suprasti, kas tekste yra svarbu, ir kas – ne taip svarbu.

Jeigu naudojate iš šaltinio gautą informaciją (pavyzdžiui, apklausėte ką nors, paprašėte ko nors pateikti papildomos informacijos, ypač jei tokia informacija yra vertinanti ar komentuojanti), tuomet turite parodyti skaitytojui, kas yra informacijos šaltinis ir koks yra jo santykis su informacija: ar jis buvo liudininkas, ar išgirdo kažką iš kitų, ir t. t. Anoniminiu šaltiniu gali būti naudojamas tik tuomet, jei šaltinio atskleidimas padarytų žalą jo gerovei! Būkite atsargūs skelbdami šmeižikiško pobūdžio požiūrius, kadangi šaltinis ne visada gali sakyti tiesą! Pagrindinėje pastraipoje informacijos šaltinis paprastai neatsispindi, todėl paminėkite šaltinį antroje arba trečioje pastraipoje. Kita vertus, per daug nuorodų pabrėš nesvarbią straipsnio dalį.

Pavyzdys

Naujiena apie Raudonkepuraitę

Miškininkas buvo stipresnis už vilką

Praėjusią naktį per Ažuolų girią namo ėjęs miškininkas išgelbėjo nuo Piktojo Vilko 7-erių metų mergaitę ir jos močiutę bei kirviu užmušė vilką.

Mergaitė, kurios žinomas tik vardas – Raudonkepuraitė, ir jos 75-erių metų močiutė Eliza Žilagalvė po išgelbėjimo yra šoko būsenoje, tačiau jų sveikatai pavojus negresia, pažymėjo Miško ligoninės vyriausiasis gydytojas dr. George Grass.

Raudonkepuraitę ir jos močiutę išgelbėjęs 20-metis miškininkas Fred Pick papasakojo, kad, išgirdęs pagalbos šauksmus, jis įėjo į namą ir pamatė Žilagalvės lovoje gulintį moteriškais drabužiais apsirengusį Piktąjį Vilką, kuris buvo pasiruošęs užpulti Raudonkepuraitę.

„Tai buvo lyg scena iš siaubo filmo“, – sakė Pick. „Aš neturėjau daug laiko galvoti. Aš čiupau kirvį ir vožiau vilkui per galvą.“

Raudonkepuraitė pasakojo vidurdienį sutikusi Piktąjį Vilką miške, tačiau vilkas nebandė jos pulti. Mergaitė ėjo pas astma sergančią savo močiutę ir nešė jai obuolių pyrago ir limonado.

Šiame skyriuje naudoti šaltiniai:

- Hennoste, Tiit. „Uudise käsiraamat. Kuidas otsida, toimetada ja serveerida ajaleheuudist“ (2001) Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus („Naujienų vadovas. Kaip ieškoti laikraščio naujienų, jas redaguoti ir jas panaudoti“ (2001), Tartu, Tartu universiteto leidykla)

- Pullerits, Priit. "Ajakirjanduse põhižanrid. Uudis, olemuslugu, juhtkiri" (1997) Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus („Pagrindiniai žurnalistikos žanrai. Naujienos, apybraiža, skiltis“ (1997) Tartu, Tartu universiteto leidykla)
- Äripäeva Kirjastus ja Eesti Suhtekorraldajate Liit "Suhtekorralduse käsiraamat"._(Äripäev leidyklos ir Estijos viešųjų ryšių asociacijos „Viešųjų ryšių vadovas“)

Simuliacinio žaidimo vedėjai:

Ederi Ojasoo
Kristi Anniste
Katri Jassov
Mai-Liis Alaru
Liisi Jakobson
Ott Pruulmann
Kristina Kurm

reiškia savo dėkingumą tiems, kurie prisidėjo prie žaidimo parengimo:

Janika Ruusmaa
Anne Villems
Viktor Muuli
Kärt Leppik
Riin Saadjärv
Peep Leppik
Liis Keerberg